

Джерело: Письменний В.В. Вплив державних запозичень на розвиток інноваційної моделі економіки України // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. 22–25 жовт. 2015 р., м. Харків. – Харків, 2015.

ВПЛИВ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Письменний Віталій Валерійович
к.е.н., доц. каф. фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету
e-mail: pustomennyi@i.ua*

Урядові запозичення, як і податки, обслуговують ті ж економічні інтереси держави. Проте, на відміну від податкового методу формування бюджетних доходів, вони дають змогу значно швидше мобілізувати кошти на довгостроковий період. Зростання в арифметичній прогресії видатків на забезпечення економічної функції держави активізує залучення позикових ресурсів, що лягають тягарем у майбутньому. Тому особливої ваги набувають питання побудови в Україні такої системи фінансово-кредитних відносин, яка посилює роль інституту державних запозичень у розвитку економіки та її інноваційної складової.

Піонерами вчення про державні запозичення були представники фінансової думки Заходу А. Вагнер, К. Вікселль, К. Гок, Дж. Кейнс, А. Лернер, Т. Мальтус, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт, російські та українські вчені кінця XIX ст. – початку XX ст. М. Боголепов, С. Зень, П. Мігулін, І. Озеров, В. Твердохлебов, М. Туган-Барановський, Л. Ходський й інші. Їхні погляди активно розвивали наші сучасники В. Андрущенко, О. Василик, Т. Вахненко, М. Єрмошенко, О. Єфимова, В. Козюк, І. Луніна, І. Лютий, С. Юрій та інші.

Проте теперішні виклики економічної політики держави потребують адаптації інституту державних запозичень до нових вимог.

Поряд із традиційними формами фінансування видатків бюджету, залучення в економіку внутрішніх і зовнішніх позик, має ряд суттєвих переваг. З одного боку, це дає змогу ефективно використовувати тимчасово вільні кошти, вкладаючи їх у важливі напрями реалізації економічної політики держави. З іншого боку, на відміну від практики «проїдання», кредитування сприяє наближенню фінансових ресурсів до безпосереднього споживача, забезпечуючи раціональне використання. Зважаючи на відносну дешевизну та надійність цього інструмента фінансування економічної сфери, він потребує подальшого поширення.

Перешкоджає функціонуванню в Україні інституту державних запозичень використання позикових ресурсів не на капіталомісткі проекти, а на рефінансування державного боргу. Мабуть, це найбільша вада вітчизняної системи фінансово-кредитних відносин. Нераціональне розпорядження урядовими запозиченнями призводить до збільшення бюджетного дефіциту, підвищує залежність державних фінансів від надходжень, не пов'язаних з економічною діяльністю [1, с. 234]. Таким чином, виникає замкнуте коло, за якого позикові ресурси беруться не для забезпечення сталого розвитку, а з метою «виживання» в умовах обмеженості бюджетних коштів.

Побудова в Україні інноваційної моделі економіки потребує концентрації взятих у борг коштів на науково-технічному оновленні виробництва. Зокрема, додаткове фінансування має спрямовуватися на впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, освоєння нових технологій ракетно-космічної галузі та авіабудування, технологічне оновлення й розвиток агропромислового комплексу, застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища, створення індустрії наноматеріалів і нанотехнологій, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій [2].

Зазначені пріоритетні напрями вкладення позикових ресурсів асоціюються із інноваційним вектором економічного розвитку нашої держави. Навіть тоді, коли уряд позичає кошти для фінансування інновацій, може виникнути низка класичних проблем. Адже захоплення ними негативно впливає на ділову впевненість та капітальні вкладення приватного сектору економіки, призводить до впровадження так званого «оподаткування підлітків» (позаяк нинішнє молоде покоління буде сплачувати більші податки в майбутньому), значно посилює інфляційні процеси всередині країни та сприяє розвитку витікаючих із цього наслідків для суспільства.

Сьогодні в Україні важливо сформуванати привабливе економічне середовище з тим, аби різні галузі господарства були відкриті для потоків капіталу резидентів і з-за кордону. Лише в такому випадку урядові запозичення матимуть сенс, забезпечуючи зростання економічної активності, обсягу виробленого ВВП, сукупного попиту, рівня зайнятості й, відповідним чином, нарощування дохідної бази державного бюджету. Це яскраво ілюструє функціонування інституту державних запозичень в контексті інноваційної моделі економіки, яку уряд намагається побудувати на шляху до європейського співробітництва.

Зважаючи на комплекс проблем, характерних для розвитку в нашій державі цього інституту, подальші наукові пошуки варто спрямувати на аналіз ефективності здійснення державних запозичень у частині дотримання балансу на внутрішньому та зовнішньому ринках. Головна дилема полягає в тому, що для збільшення припливу іноземного капіталу, особливо в умовах нестабільного економічного середовища та кризи неплатежів, Україні потрібно якнайбільше нарощувати внутрішні джерела позикових ресурсів. Натомість зовнішні позики матимуть перевагу в разі їх нижчої вартості, кращих умов здійснення та дефіциту іноземної валюти.

Список використаних джерел

1. Могилко Л.В. Аналіз ефективності здійснення внутрішніх та зовнішніх облігаційних запозичень України / Л.В. Могилко // Економічний форум. – 2013. – № 1. – С. 336–344.

2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17/conv>.

3. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України в умовах глобальних структурних зрушень: монограф. / За ред. В.Г. Дем'янишина. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 464 с.